Linas Kvizikevičius

Žvalgymai Vilniaus senojo miesto vietoje su priemiesčiais

2011 m. Vilniuje, Didžiojoje g. 10 bei dujotiekio demontavimo ir rekonstravimo darbų vietose (Pylimo, Geležinkelio, Aušros Vartų, Sodų, Arklių gatvėse) vykdyti archeologiniai žvalgymai.

Didžioji g. 10 namo teritorijoje žvalgyta 10 tranšėjų, iš viso 45,15 m^2. Tranšėjose fiksuoti 0,8–1,3 m storio kultūriniai sluoksniai, įžemis nepasiektas. Tranšėjoje 7 rasta XVII–XX a. buitinės ir statybinės keramikos. 60 cm gylyje atkastas XVI a. vidurio gotikinis mūras, mūrytas iš rausvos spalvos plytų ir stambių akmenų (40–60x20–40 cm dydžio), rištų kalkių skiediniu (1 pav.). Jo fiksuotas aukštis – 90 cm, plotis – 1,6 m, ilgis – 1,5 m. 1 m gylyje tranšėjoje 1 atkastos dar vieno to paties laikotarpio mūrinio statinio liekanos. Jo fiksuotas aukštis siekė 30 cm, ilgis PV–ŠR kryptimi – 1,8 m, fiksuotas storis – 50 cm. Tranšėjoje 2 rasta XIX–XX a. buitinės keramikos. Kitose tranšėjose archeologiškai vertingos medžiagos neaptikta.

Pylimo, Geležinkelio, Aušros Vartų, Sodų, Arklių gatvėse žvalgytas 155,9 m^2 plotas. Čia fiksuoti 0,9–2,5 m storio kultūriniai sluoksniai. Visi jie buvo supiltiniai ir suardyti, susiformavę klojant dujotiekį. Šurfuose 7–10, 20 rasta XVII–XX a. buitinės keramikos fragmentų. Šurfuose 1, 2 ir tranšėjose 1–3 rasta XIX–XX a. buitinės keramikos. Kitose vietose archeologiškai vertingų radinių neaptikta. Tranšėjoje 10 65 cm gylyje atidengtas XIX–XX a. pradžios 70 cm aukščio, 1,3 m ilgio mūras (2 pav.) iš geltonos molio masės plytų, riš-

1 pav. Didžiojoje g. 10 tranšėjoje 7 atkastas mūras iš PV. L. Kvizikevičiaus nuotr.

Fig. 1. The masonry wall unearthed in trench 7 at Didžioji St. 10, as seen from the SW.

2 pav. Tranšėjoje 10 atkastas mūras iš V. L. Kvizikevičiaus nuotr.

Fig. 2. The masonry wall unearthed in trench 10, as seen from the W.

tų pilkos spalvos kalkių skiediniu. Tranšėjoje 7 30 cm gylyje atkastas XX a. geltonos spalvos plytų mūras, tinkuotas cemento tinku. Šurfe 6 1,4 m gylyje atidengtas XX a. geltono molio plytų buvusios tvoros pamatas.

Field Surveys in Vilnius Old Town and its Suburbs

In 2011, surveys were conducted at Didžioji St. 10 in Vilnius and at the gas line removal and reconstruction sites (in Pylimo, Geležinkelio, Aušros Vartų, Sodų, and Arklių Streets). Ten trenches (a total of 45.15 m^2) were surveyed on the plot at Didžioji St. 10, 0.8–1.3 m thick cultural layers recorded, and two mid-16th-century Gothic masonry walls unearthed (Figs. 1–2).

Linas Kvizikevičius,
Saulius Sarcevičius,
Diana Antropikaitė

Žvalgomieji tyrinėjimai Bazilijonų gatvėje

2011 m. žvalgomųjų tyrinėjimų vieta priklauso istoriniam Vilniaus Aušros vartų priemiesčiui. Sudėtingas šios vietos gamtinis reljefas – griovomis ir šaltiniais išraižytos terasos – nulėmė tai, jog vieta buvo gana vėlai apgyvendinta. XVII a., pastačius Šv. Nikodemo bažnyčią, priemiestyje suintensyvėjo urbanistinis procesas. Čia buvę šaltiniai aprūpindavo miesto P dalį geriamuoju vandeniu. Kartografinėje medžiagoje vaizduojamas į P nuo Aušros vartų buvęs vandens rezervuaras (rurmusas). XVIII a. pabaigoje – XIX a. pradžioje nugriovus gynybinę sieną ir užpylus šalia jos esantį griovį, į P nuo Aušros vartų esanti erdvė buvo užstatyta pastatais, suformuotos dabartinės Bazilijonų ir Aušros vartų gatvės. XIX a. viduryje ištiesinta Bazilijonų gatvė ėjo lygiagrečiai su buvusia gynybine siena. Po II Pasaulinio karo nugriautas į P nuo šios gatvės stovėjęs XIX a. pastatas, o jo vietoje suformuotas skveras.

Ankstesnių archeologinių tyrinėjimų metu šioje teritorijoje aptiktos įvairių statinių liekanos. Skvero aplinkoje 1981 m. rastos minėto XIX a. pastato liekanos (jų sienų viršus užfiksuotas 15–20 cm gylyje nuo paviršiaus), 1,5–2 m storio užpylimai, žemiau jų buvę natūraliai susiformavę XIV–XVII a. paviršiai (1981 m. P. Tebelškis; žr. *LIIR*, f. 1, b. 849). Prie Bazilijonų g. namo 3 tyrinėjimų metu fiksuoti gynybinės sienos link nuolaidėjantys sluoksniai. Čia taip pat stebėti supiltiniai sluoksniai. Apatiniai sluoksniai uždurpėję (datavimas neaiškus), o aukščiau fiksuotas sluoksnis su XVI–XVII a. keramika (1983 m. G. Gendrėnas; žr. *LIIR*, f. 1, b. 1017). Lapų gatvėje, į P nuo buvusios Šv. Nikodemo bažnyčios, tiriant šurfus aptiktas palaidojimas karste – istorinių Šv. Nikodemo kapinių palaidojimų liekanos (1992 m. V. Raškauskas; žr. *LIIR*, f. 1, b. 2070). Plote į P nuo Aušros vartų 1983–1984 m. rasti gotikiniai mūrai (1983 m. V. Grišinas; žr. *LIIR*, f. 1, b. 1037; 1984 m. V. Grišinas; žr. *LIIR*, f. 1, b. 1449). Tai dviejų sienų atkarpos ir apskrito ar ovalo formos statinio liekanos. Viena iš sienų, ėjusi Š–P kryptimi, ir apskrito statinio liekanos interpretuoti kaip vandens rezervuaras ir akvedukas (žr. Grišinas V., Vilniaus rurmusas, *Kultūros barai*, 1990, t. 9(309), p. 63–67; Jučienė I., *Vilniaus artilerijos bastionas*, Vilnius, 1990, p. 61). Tačiau yra ir kitokia nuomonė. Miesto P pusė buvusi gana aukšta vieta ir vandeniui patekti į miestą nereikėjo rezer-